ТРАНЗАКЦИОНЕН АНАЛИЗ И ПРОФЕСИОНАЛНО ОРИЕНТИРАНЕ

Сезгин Бекир

Бекир, С. (2023). Транзакционен анализ и професионално ориентиране. Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“. ISBN 978-619-245-426-5, 176 стр.

Монографията представя кратък теоретичен обзор на теорията на транзакционния анализ и обединява изследвания, реализирани през последните няколко години, проучващи влиянието на функционалните его състояния и житейските позиции върху субективното усещане за кариерен успех. Целта е да се разкрият връзките между личностните конструкти, предложени в теорията на транзакционния анализ, с преживяването на успех в кариерата и избора на професия. Представени са основните понятия за описание на личността в теорията на транзакционния анализ - структурен и функционален модел на его състоянията, транзакциите и знаците на признание, житейските позиции, житейския сценарий и драйверите като личностни характеристики, формирани преимуществено в ранното детство и имащи значимо влияние върху функционирането на човека в зряла възраст и взаимодействието му с другите хора. Накратко е разгледана концепцията за психологическите игри и тяхната функция, свързана със структуриране на времето и осигуряване на устойчивост на поведението на личността.

Направен е анализ и са посочени възможните приложения на транзакционния анализ в организационен контекст и в процеса на кариерното развитие - от избора на професия до установяването и стабилизирането в нея и по-нататъшната професионална реализация, разглеждана от субективна гледна точка през усещане за успех и удовлетвореност от работата. В обобщен и систематизиран вид се представят резултати от проучвания, осъществени през последните години, за връзките между функционалните его състояния, житейските позиции и субективното усещане за кариерен успех при изследвани лица от осем професионални области, както и се анализират резултати от проучване, насочено към установяване на изразеността на его състоянията и избора на професия при ученици в седми клас. Важни и значими резултати се установяват за предиктивната роля личностните характеристики за субективното усещане за кариерен успех в зависимост от професионалната област на реализация на личността. Установява се, че его състоянията Обгрижващ Родител, Възрастен и Естествено Дете имат значим положителен ефект и съдействат за повишаване на субективното усещане за кариерен успех при изследваните лица. Значима предиктивна роля за субективното усещане за кариерен успех в зависимост от професионалната област на реализация на личността има и житейската позиция „Аз съм добър, другите - също“. Резултатите от емпиричното изследване на ролята на его състоянията и житейските позиции на личността се разглеждат като отправна точка към прилагане на транзакционния анализ на целите на кариерното консултиране, за постигане на баланс кариера - личен живот и за подобряване на субективното благополучие и качеството на живот на личността.

Извежда се значимостта и се прави кратък обзор на основните фактори, които оказват влияние върху избора на професия и кариерно развитие в юношеска възраст. Прави се кратък теоретичен обзор на три от най-разпространените теории за професионално ориентиране в детска и юношеска възраст: десет дименсионален модел за кариерно развитие на Сюпър, социално-когнитивна теория за кариерата на Лент и колеги и теория за компромиса при вземане на решение за избор на кариера на Готфредсън. Представя се организационния транзакционен анализ като подход за разглеждане на основните процеси в организацията като комуникация, групова

динамика, лидерство, целеполагане и решаването на конфликти. Анализирани са получените значими резултати от теоретична и приложна гледна точка, които са обобщени и систематизирани в два модела за професионално ориентиране и кариерно консултиране. Теоретичната рамка се представя във вид на обобщен профил от личностни характеристики, изразеност его състояния, житейски позиции и стил на работа, които са установени като предиктори за успешна реализация в определена професионална област. Получените резултати имат отношение към установяване на взаимовръзката лична-професионална зрялост и реализация, разкриват се различните модели на взаимодействие между его състоянията, житейските позиции, стила на работа и избор на професия, които могат да се използват не само в кариерното консултиране, но и в индивидуалното консултиране като цяло, доколкото удовлетвореността от работата и професионалната реализация са значим компонент от цялостната удовлетвореност, качеството на живота и субективното благополучие на личността.

Изведени са конкретни практически насоки за използване на четири адаптирани за български условия въпросници за изследване на его състоянията, житейските позиции, стила на работа и житейския сценарий, с което се утвърждава приложението на транзакционния анализ като подход в организационна среда, професионално ориентиране и кариерно развитие.

TRANSACTIONAL ANALYSIS AND VOCATIONAL GUIDANCE

Sezgin Bekir

Bekir, S. (2024). Transactional analysis and vocational guidance. “Prof. Marin Drinov” Publishing House of BAS. ISBN 978-619-245-426-5. 176 p.

The monograph provides a brief theoretical overview of transactional analysis theory and brings together results from research conducted over the past few years studied the influence of the functional ego states and the life positions on the subjective career success. The aim is to reveal the relationships between the personality constructs proposed in transactional analysis theory with the subjective career success and the vocational choice. The main concepts for describing personality in transactional analysis theory that are having a significant impact on a person's functioning in adulthood and interaction with other people as structural and functional model of ego states, transactions and strokes, life positions, script and drivers are presented as personality characteristics formed predominantly in early childhood. The concept of games and their function related to time structuring and ensuring the stability of personality behavior is briefly discussed.

The possible applications of transactional analysis in an organizational context and in the process of career development - from the choice of a profession to the establishment and stabilization in it and the further professional realization, viewed from a subjective point of view through the perception of success and job satisfaction - are analyzed. Results from recently conducted studies on the relationships between functional ego states, life positions, and subjective career success in subjects from eight occupational fields are presented in a summarized and systematic form, and results from a study aimed to investigate the manifestation of functional ego states and vocational choice in seventh-grade students are analyzed. Important and significant results are found for the predictive role of personality

characteristics for subjective career success by individuals in the different occupational fields. The Nurturing Parent, Adult and Natural Child ego states have significant positive effect and contribute to increase the subjective career success. The "I am OK, you are OK" life position also has a significant predictive role on the subjective career success. The results of the empirical investigation of the role of ego states and life positions of the individual are considered as a starting point to apply transactional analysis for the purposes of the career counseling, to achieve a career-life balance and to improve the subjective well-being and the personal quality of life.

A brief overview of the importance of the main factors influencing vocational choice and career development in adolescence are outlined. A brief theoretical review is provided of three of the most prevalent theories of vocational guidance in childhood and adolescence: the ten-dimensional model of career development by Super, social-cognitive career theory by Lent and colleagues, and Gottfredson's theory of Circumscrption and Compromise. Organizational transactional analysis is presented as an approach to study the important processes of organizations such as communication, group dynamics, leadership, goals setting, and conflict resolution. The significant results obtained from theoretical and practical perspectives are analyzed, and after that are summarized and systematized in two models for vocational guidance and career counseling. The theoretical framework is presented in the form of a generalized profile of personality characteristics, ego states, life position, and working styles that are identified as predictors of successful realization in a particular professional field. The results are relevant to establishing the personal-career maturity-self-actualization relationship, revealing the different patterns of interaction between ego states, life positions, working styles, and vocational choice. The presented outcomes can be used not only in career counseling, but also in individual counseling, insofar as job satisfaction and professional self-realization are a significant component of the life satisfaction, quality of life, and subjective well-being of the personality. Specific practical guidelines for the use of four questionnaires adapted for Bulgarian conditions for the study of ego states, life positions, working style and life script are outlined, thus validating the application of transactional analysis as an approach in organizational field, vocational guidance, and career development.